

J. G. J. Frentrop

Het leiden

van

excursies

Vermoedelijk zijn er heel wat leden, die er geen weet van hebben hoeveel er wel gevraagd en gevergd wordt van de excursieleider. Omwille van de leesbaarheid kan men in het volgende voor leider ook leidster lezen. Nu, behalve de kennis van het terrein, de flora en/of fauna, die de gevraagde persoon moet bezitten, dient er ook heel wat organisatorisch werk verricht te worden. Het begint al met de zorg voor het juiste convoceren. Bij het vaststellen van de datum, de meest geschikte plaats van samenkomst en het tijdstip daarvan moet er rekening mee gehouden worden, dat het gewenste doel kan worden bereikt. Bij een tocht langs het strand moet men op de hoogte zijn van het tijdstip van eb en vloed; bij een wandeling in maanlicht van de maanstanden. De bloei van orchideeën, de balts van korhanen, de bronst van herten, het vereist alles een nauwkeurige datering en zelfs dan is men nog lang niet zeker van succes.

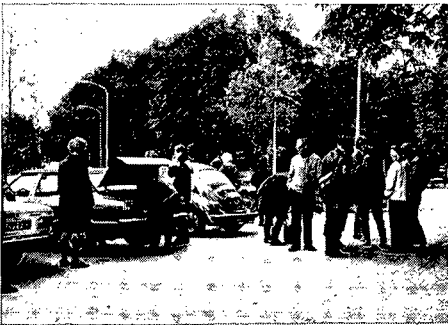
De plaats van samenkomst moet de deelnemers goed bekend of voor dezen gemakkelijk te vinden zijn. Bovendien moet die plaats als regel bereikbaar zijn met het openbaar vervoer en meestal zal men er rekening mee moeten houden, dat particuliere auto's er kunnen parkeren.

Het is heel belangrijk aan te kondigen hoe lang de tocht zal duren en of die vermoeiend is, zodat leden voor wie de inspanning te groot zou kunnen worden, weten wat hun te wachten staat. Een aanwijzing omtrent het gebruik van laarzen is veelal gewenst. Verder kan het nuttig zijn, als er behalve het vertrekpunt nog een ander punt van verzamelen wordt vermeld ten behoeve van deelnemers die uit een geheel andere richting komen.

Het doel van de te houden excursie moet niet alleen op duidelijke maar zo mogelijk ook op aantrekkelijke wijze worden uiteengezet. Het is voor een excursieleider altijd pijnlijk wanneer er geen of heel weinig deelnemers komen opdagen. Bovendien moet de excursieleider soms tevoren toestemming vragen om het te bezoeken terrein te betreden. Het zou niet voor het eerst zijn, dat een groep natuurbewonderaars van een terrein verwijderd wordt. Eveneens moet er zekerheid bestaan in hoeverre auto's en zelfs autobussen toegang hebben tot wegen en terreinen.

Als al deze zaken bekend zijn, kan de excursieleider het sein op veilig zetten voor de convocatie. De nodige aanwijzingen zijn dan reeds verstrekt. Doch het voorbereidende werk is nog niet af. Niet al te lang voor de excursie wordt gehouden, gaat hij een verkenningstocht maken. Hij slaat acht op de te volgen toegangsweg en parkeergelegenheid. Hij wandelt door het terrein teneinde de meest verlangde objecten in één wandelroute onder te brengen. Hij moet zich goed realiseren, dat het rijden en wandelen in groepsverband veel trager gaat dan wanneer men alleen is. In het tijdschema wordt deze correctie ingecalculeerd. Het wandelen met zo mogelijk de zon en ook de wind in de rug is niet alleen prettiger, maar vergemakkelijkt ook het waarnemen; bij het uitkijken naar wild zal men daarentegen tegen de wind in moeten gaan. In tegenstelling tot de zonnestand weet men nooit uit welke hoek de wind zal komen tijdens de excursie. In sommige gevallen is het dus wenselijk, andere mogelijke routes in petto te hebben. Bovenvermeld voorbeeld zou met meerdere kunnen worden aangevuld.

De excursieleider neemt vaak tevoren nog wat literatuur door om zijn uiteenzetting meer diepgang te verlenen. Het inpassen van een kort bezoek aan een interessante tentoonstelling, een museum of historisch bouwwerk kan de excursie nog interessanter maken als er een verband bestaat met hetgeen in het veld werd bestudeerd. Naast alle voornoemde zaken zal de excursieleider ook moeten denken aan een tijdige sanitaire stop, de onvermijdelijke koffie en de boterhammen. De allerzwaarste taak neemt hij op de schouders, als hij de deelnemers aan het werk wil zetten, bijvoorbeeld met het noteren van gevonden planten of gehoorde vogelstemmen, of de excursiegangers aan het determineren of uitpluizen van andere zaken zet. Heel ijverige leiders geven de deelnemers zelfvervaardigde gestencilde brochures mee, waarin men later nog kan nalezen wat er allemaal te beleven viel. Bijzonder instructief wordt een tocht als er tevoren een avond wordt besteed om met woord en beeld de excursie voor te bereiden. Het is ook mogelijk te besluiten met een werkavond, waarop het determineerwerk verricht wordt.

Parkeren en uitstappen

De leider wist: het overzetveer werkt nog

Wanneer de grote dag dan eindelijk is aangebroken, kan de excursieleider zijn volle aandacht aan het gezelschap wijden. Daarbij staat de veiligheid der deelnemers voorop. Het rijden met een file auto's dient met veel tact te gebeuren; bij het parkeren en uitstappen is de leider bijzonder op zijn hoede. Ondertussen zorgt hij precies te weten hoeveel auto's en vooral hoeveel deelnemers er zijn. Hij wordt ook geacht te weten, dat K.N.N.V.-ers be-rucht zijn om hun zoek raken. Menige excursie is van het speuren naar vogels en mosjes omgezwaaid naar het opsporen van vermiste deelnemers! Nog méér zorg baart het, als de route langs een spoorbaan of autoweg voert of langs diep water, vooral als er ook kinderen in het gezelschap zijn. De excursieleider dient er bovendien voor te waken, dat

er geen hooigras wordt vertrapt, veekeringen in het ongereede raken en zo zij gesloten werden aangetroffen, na het passeren van de laatste deelnemer weer dicht worden gedaan, of dat op andere wijze schade en hinder wordt aangericht. Hij is tevens zeer bedacht op het verstoren van nesten of zelfs de rust, die vogels en wild zo zeer behoeven.

In het hoogveen

Ganzen . . . !

Meestal is het wenselijk, zeldzame planten en dieren buiten de aandacht te houden ten einde hun voortbestaan niet aan onnodige risico's bloot te stellen. Ook houdt hij een oogje in het zeil, dat er niet de hand wordt gelicht met een verbod tot het plukken van planten of het vangen van dieren, heel gebruikelijke voorwaarden bij het betreden van natuurterreinen. Het plukken van onbescheiden grote veldboeketten siert een natuurminnende vereniging als de onze al evenmin.

Fotograferen

Fossielen en stenen

Van de deelnemers mag dan ook altijd worden verlangd, dat zij de leider zeer terwille zijn en hem alle overlast besparen. Gelukkig is dat ook zo op onze excursies.

Bosexcursie

Discussie over de vondsten

Het is een goede gewoonte, de excursieleider na afloop van de wandeling te bedanken voor zijn leiding. Meestal heeft het hem veel meer zorg gekost dan men zo zou vermoeden, hetgeen de lezer thans ook wel zal begrijpen. Sommige afdelingen sturen de excursieleider nog een formulier toe, waarop wat gegevens over de gehouden excursie kunnen worden vermeld en waarop de kosten kunnen worden gedeclareerd. De afdeling Doetinchem biedt hem een Wetenschappelijke Mededeling naar zijn keuze aan.

De eigenaar van het terrein stelt soms hoge prijs op een gedetailleerd overzicht van hetgeen tijdens de excursie werd gezien. Een dergelijke vastlegging kan ook voor het afdelingswerk van belang zijn. Denk slechts aan de mogelijkheid, dat het terrein later eens bedreigd zou worden; men bezit dan bewijsmateriaal inzake de biologische waarde.

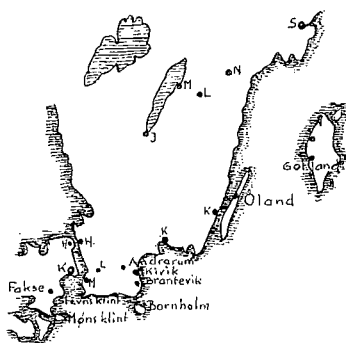
Het leiden van een excursie heeft heel wat voeten in de aarde al zullen bovenvermelde zaken dikwijls nooit allemaal tegelijk aan de orde komen. Bovenstaande uiteenzetting zou wel velen afschrikken, zich nog ooit aan het verzorgen van een excursie te wagen, ware het niet dat een geslaagde tocht de leider tot grote voldoening strekt. Men kan bovendien als excursieleider vaak nog iets van de deelnemers leren. Bovenal is er het plezier van het samen buiten zijn, samen in vriendschap veel moois en goeds te ervaren, als K.N.N.V.-ers samen te zijn. En daar hebben velen gelukkig veel voor over.

Foto's: J. van Zanen-Delver

Adres van de schrijver:

G. Houtman

Over Kivik, Andrarum

en Agnostus

Bij amateur-geologen schijnt het zuidelijkste deel van Zweden - Skåne - niet zo bekend te zijn. Maar toch is de mooie streek tussen Malmö, Simrishamn en Kristianstad zeer de moeite waard. Er zijn afzettingen uit Trias, Jura en Krijt in het westelijke en zuidelijke deel, terwijl in het oosten in de omgeving van Brantevik en Andrarum Cambrische, Ordovicische en Silurische gesteenten aanwezig zijn. En dan zijn er ook nog Precambrische rotsen.

In 1972 en 1973 reisden mijn vrouw en ik per auto door deze streek. In '72 wilden we onze tent opzetten in Kivik om daar enige dagen te blijven, maar na één nacht kamperen op het strand tussen het Prachtanjertje (*Dianthus superbus*) en honderden feestvierende jaarmarktbezoekers zijn we gevlucht. Er waren teveel drinkende feestgangers. We wisten dat 260 km verder Öland lag en dat we daar de gewenste vacantiertent en fossielen zouden vinden. We waren daar al meer, leest u het verslag maar na in Natura (zie literatuurlijst).

In augustus 1973 trokken we weer door Zuid-Zweden. Weer gingen we naar Kivik, we wilden het koningsgraf aldaar beslist zien. Dit viel niet tegen! Een ontzaglijke opstape-